

Олександр НАШИВОЧНИКОВ

кандидат історичних наук

Національний університет оборони України
(Київ, Україна)ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4197-6408>Електронна пошта: dr.alexander@ukr.net**Сергій СИДОРОВ**

доктор історичних наук, професор

Національний університет оборони України
(Київ, Україна)ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1961-4251>Електронна пошта: sydorov@ukr.net

НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ: ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті розглядаються правові засади участі Збройних Сил України в антитерористичній операції. Досі актуальним залишається питання невідповідності законодавчих актів із застосування Збройних Сил України в 2014 році. Також автори розглянули основні нормативно-правові документи, що обґрунтовували застосування Збройних Сил України у 2014 році, та проаналізували законодавство України у сфері боротьби з тероризмом на початку проведення антитерористичної операції.

У статті подано детальний аналіз стану законодавства України у сфері забезпечення національної безпеки України. Наведено інформацію про нормативно-правові акти, що обґрунтовували застосування Збройних Сил України на початку російської агресії, у тому числі, що стосуються боротьби з тероризмом. Досліджено зв'язок між недосконалою законодавчою базою та низькою ефективністю застосування Збройних Сил України у сфері забезпечення національної безпеки. Наголошено на актуальності обраної тематики, що обумовлено сучасними процесами надання відсічі широкомасштабному вторгненню російських військ на територію України. Проаналізовано значну кількість нормативно-правових актів щодо завдань Збройних Сил України у сфері протидії тероризму.

Ключові слова: законодавство України, нормотворчість, нормативно-правові акти, Збройні Сили України, антитерористична операція, російська агресія, окупація, тероризм.

Постановка проблеми. Окупація Криму у 2014 році та збройне вторгнення військ російської федерації на сході України привернули увагу суспільства до питання готовності сектору безпеки і оборони України, зокрема Збройних Сил України, адекватно відповідати зовнішнім загрозам, а також не допускати проявів сепаратизму усередині держави. З окупацією Кримського півострова російськими військами з'ясувалася нездатність Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів країни адекватно протистояти сучасним гібридним методам ведення воєнних дій. Поштовхом для дослідження причин втрати Україною частини територій та засад ефективного реагування на

територіальні зазіхання з боку російської федерації стала загроза існуванню українській державності.

Низька ефективність системи забезпечення національної безпеки України вимагає докорінного реформування законодавства у сфері національної безпеки і оборони України. Тому для якісного проведення цієї роботи необхідно, насамперед, детально проаналізувати стан нормативно-правових актів щодо забезпечення національної безпеки України, зосередивши увагу в першу чергу на застосуванні Збройних Сил.

На думку авторів, саме побудова стійкої системи державного й військового управління, заснованої на удосконаленій нормативно-правовій

базі, є одним із ключових елементів забезпечення територіальної цілісності держави та її суверенітету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Після широкомасштабного вторгнення збройних сил російської федерації у лютому 2022 року питання протидії російській збройній агресії у 2014 році знову привернуло до себе увагу. Інтерес наукової спільноти полягає не лише у вивченні чинників, що привели до втрати Україною частини власних територій, а й до аналізу системних помилок військового та політичного керівництва.

Цьому динамічному і напруженому періоду боротьби українського народу проти російських загарбників, що почався з окупації Криму та частини східних областей України у 2014 році, присвячена достатньо велика кількість наукових праць і публікацій як у вітчизняних, так й іноземних виданнях.

Так, український дослідник І. Доронін сформулював теоретико-правові основи національної безпеки України та визначив закономірності її розвитку. Також автор запропонував шляхи вирішення актуальних проблем національного законодавства та його подальшого розвитку. Унікальність цього доробку полягає в тому, що автор одним із перших сформулював основи національної безпеки України у контексті інформаційної епохи. Автор дослідив передумови виникнення та концептуалізації національної безпеки в умовах здобуття Україною незалежності, визначив загальні підходи до розуміння національної безпеки та виділив особливості розгляду цієї проблематики у гуманітарних науках (Доронін, І. М. 2020, 539 с.).

Водночас, ґрунтовне дослідження проблематики у сфері державної політики щодо забезпечення національної безпеки України здійснив колектив авторів М. Криштанович, Я. Пушак, М. Флейчук, В. Франчук. Автори детально проаналізували стан і розвиток системи національної безпеки від початку проголошення незалежності України до сьогодні, визначили поняття національної безпеки, її складники, а також навели механізми її забезпечення. У ході ретроспективного аналізу проблем національної безпеки України переосмислено проблему забезпечення національної безпеки, визначено її головні об'єкти та поглиблено уявлення про засади формування Стратегії забезпечення національної безпеки України. Водночас, науковий доробок має теоретичний характер політичної спрямованості. У ньому практично не розглядаються питання за-

конодавства (Криштанович, М. Ф., Пушак, Я. Я., Флейчук, М. І. & Франчук, В. І. 2020, 418 с.).

Конституційно-правове забезпечення національної безпеки в Україні проаналізував у своїй роботі С. Дроботов. Проте він не торкався проблем правового забезпечення застосування сил сектору безпеки і оборони (Дроботов, С. А. 2020, с. 24–29). Окремо варто відзначити аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України, здійснений групою експертів, а саме А. Дацюком, В. Садовським, О. Полтораковим та Р. Марутян. Автори розглянули основні причини виникнення загроз національній безпеці держави. На їхню думку, виникнення цих загроз стало наслідком слабкої й непослідовної політики державного керівництва протягом усього періоду розбудови незалежної України. Тому, оскільки законодавство у сфері національної безпеки і оборони не відповідає загрозам національній безпеці України, воно потребує переопрацювання (Дацюк, А., Садовський В., Полтораков, О. & Марутян, Р. 2015).

Також варто відмітити суттєвий науковий внесок українських дослідниць З. Гбур і С. Кошової, які розглядають проблеми у законодавчій базі України на тлі сучасного стану протидії світовому тероризму. Здійснений авторками аналіз нормативно-правових актів щодо боротьби з тероризмом засвідчує нагальну потребу вдосконалення антитерористичного законодавства України з урахуванням реальних і потенційних загроз національній безпеці. Водночас, дослідниці залишають поза увагою проблеми правового регулювання застосування безпосередніх суб'єктів боротьби з тероризмом — Збройних Сил України (Гбур, З. & Кошова, С. 2021, с. 72–80).

Є. Магда у своїй книзі «Гібридна війна: вжити і перемогти» крізь призму гібридної війни досліджує історичний, енергетичний, інформаційно-психологічний аспекти агресії з боку російської федерації, а також пропонує шлях до перемоги. При цьому, аналізуючи причини послаблення України за роки незалежності, автор практично не розглядає правовий аспект, зокрема проблеми українського законодавства щодо застосування Збройних Сил України у протистоянні з агресором (Магда, Є. В. 2015).

Військовий дослідник Національного університету оборони України І. Євсєєв у науково-дослідних працях також розглядав правові засади застосування військ (сил) під час проведення антитерористичної операції, але його роботи носять здебільшого описовий характер.

Події в Україні досліджували і зарубіжні автори. Зокрема, американський дослідник Юджин М. Фішел у праці «Московський фактор. Політика США щодо суверенної України та Кремль» розглядає причини вторгнення в Україну російських військ та початку збройного конфлікту крізь призму політики уряду США по відношенню до України і російської федерації. Автор провів змістовне дослідження подій, починаючи з моменту розпаду СРСР й до початку широкомасштабного вторгнення на початку 2022 року. Але, водночас, історична розвідка торкається здебільш дипломатичної і політичної сфер. При цьому проблематика правового підґрунтя застосування Збройних Сил України на початку антитерористичної операції ним практично не досліджується (Фішел, Ю. 2023).

Результати аналізу зазначених досліджень свідчать, що здебільшого вони були проведені до початку широкомасштабної збройної агресії російської федерації і, як наслідок, не врахували багатьох викликів, що постали перед Україною та її політикою у сфері національної безпеки. Також автори практично не розглядали проблеми юридичного обґрунтування застосування військових частин і підрозділів Збройних Сил України.

Метою статті є історико-правове дослідження процесу визначення та приведення у відповідність до завдань із протидії російській агресії нормативно-правових засад національного і відомчого рівнів, що регламентували застосування військових частин і підрозділів Збройних Сил України на початку проведення антитерористичної операції (2014 рік).

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку 2014 року Україна виявилася не готовою ефективно протистояти агресії з боку російської федерації, що було спричинено не тільки низьким рівнем вітчизняного оборонного потенціалу та його невисокою якістю. Багато в чому нездатність сектору безпеки і оборони України до рішучих ефективних дій у сучасних умовах була пов'язана з недоліками доктринальних засад оборони держави та недосконалою системою нормативно-правового регулювання відносин у сфері національної безпеки і оборони.

До основних законодавчих та нормативно-правових актів, що склали правову основу боротьби з тероризмом на той час, належали:

1) Конституція України від 28.06.1996.

2) Закони України:

— «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991;

— «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992;

— «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003;

— «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003;

— «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003.

3) Укази Президента України:

— від 11.12.1998 № 1343/1998 «Про Антитерористичний центр»;

— від 14.04.1999 № 379/1999 «Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України»;

— від 26.07.2001 № 570/2001 «Про порядок взаємодії з міжнародними антитерористичними організаціями»;

— від 12.02.2007 № 105/2007 «Стратегія національної безпеки України “Україна у світі, що змінюється”» (в редакції Указу Президента України від 08.06.2012 № 389/2012);

— від 25.05.2012 № 388/2012 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні”»;

— від 25.04.2013 № 230/2013 «Про Концепцію боротьби з тероризмом».

4) Постанови Кабінету Міністрів України:

— від 12.05.04 № 611-11 «Про оперативний штаб з управління антитерористичною операцією»;

— від 12.05.07 № 730-3 «Про затвердження Порядку реагування на загрозу вчинення терористичного акту»;

— від 12.08.2007 року № 1051 «Про затвердження Положення про єдину систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків».

З метою запобігання проявам сепаратизму, що поширювався серед населення Автономної Республіки Крим, 22 лютого 2014 року у Верховній Раді України була зареєстрована постанова «Про запобігання проявам сепаратизму та іншим посяганням на основи національної безпеки України» (Про запобігання проявам сепаратизму та іншим посяганням на основи національної безпеки України. 2014). Проте запобігти негативним процесам не вдалося. Прийнята Верховною Радою України постанова «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим» від 15 березня 2014 року (Про дострокове припинення повноважень Верховної

Ради Автономної Республіки Крим. 2014) вже не могла на законодавчому рівні зупинити захоплення російськими спецслужбами Криму та частини території Донецької і Луганської областей.

Також неефективною виявилася Постанова «Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів безпеки України» від 11 березня 2014 року (Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів безпеки України. 2014). Безкарне застосування військової сили проти України керівництвом російської федерації лише підкреслило кризу системи міжнародної безпеки.

Можна констатувати, що політичне регулювання у сфері національної безпеки у той період було інтенсивним, але малоефективним. Оскільки зміни воєнно-політичної обстановки відбувалися дуже швидко, політичне керівництво України було змушене приймати не упереджувальні, а похідні рішення відповідно до дій агресора. Розформування Національної гвардії України у 2000 році (Про розформування Національної гвардії України. 2000) та її фактичне відновлення лише у середині 2014 року, відповідно до прийнятого 13 березня 2014 року Закону України «Про Національну гвардію України» (Про Національну гвардію України. 2014), також вказує на непослідовність державної політики у сфері національної безпеки України.

Окупація Автономної Республіки Крим військами російської федерації у березні 2014 року та подальші події на Донбасі змусили військово-політичне керівництво держави вжити адекватних заходів. Так, 14 квітня 2014 року був виданий Указ Президента України № 405/2014 щодо введення в дію рішення Ради безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» (Про рішення Ради національної безпеки і оборони України... 2014). У своєму виступі виконуючий обов'язки Президента України О. Турчинов заявив, що Рада національної безпеки та оборони України прийняла рішення розпочати широкомасштабну антитерористичну операцію із залученням Збройних Сил України.

На початку проведення антитерористичної операції основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності, визначав Закон України «Про основи національної безпеки України». Відповідно до положень цього закону на Збройні Сили України як на суб'єкт забезпечення національної безпеки

покладалися завдання із забезпечення оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності кордонів, а також протидії зовнішнім загрозам воєнного характеру. При цьому, відповідно до статті 5 цього закону вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення національної безпеки України обумовлювався необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз національним інтересам. Цей Закон відповідно до пункту 17 частини першої статті 92 Конституції України визначав лише основні засади державної політики із захисту національних інтересів України від зовнішніх і внутрішніх загроз у всіх сферах життєдіяльності. Проте в ньому не йшлося про виконання конкретних завдань суб'єктами забезпечення національної безпеки (Про основи національної безпеки України. 2003).

Закон України «Про боротьбу з тероризмом», що визначав правові основи боротьби з тероризмом та регулював проведення антитерористичної операції, відносив Збройні Сили України до суб'єктів, що беруть участь у проведенні антитерористичної операції на військових об'єктах та у виконанні завдань щодо припинення діяльності незаконних збройних формувань (груп) й терористичних організацій. Він також давав конкретні визначення таким термінам, як «тероризм», «терористичний акт», «боротьба з тероризмом», «антитерористична операція» тощо. Однак безпосередня підготовка, організація і проведення антитерористичних операцій та координація діяльності суб'єктів, які залучаються до конкретних антитерористичних операцій у контексті боротьби з тероризмом, покладалися на Антитерористичний центр при Службі безпеки України (Про боротьбу з тероризмом. 2003). Тобто відповідно до закону Збройні Сили України мали виконувати завдання з антитерористичної діяльності лише на військових об'єктах або брати участь в операціях Антитерористичного центру щодо припинення діяльності окремих груп терористів, по-перше, що не відповідало реальній обстановці у південно-східних областях України, а по-друге, істотно обмежувало дії військових частин і підрозділів Збройних Сил.

Водночас, Закон України «Про Службу безпеки України» основними завданнями Служби безпеки України здебільшого визначав контрольно-розвідувальні й оперативно-пошукові заходи, а завдання з організації і проведення антитерористичних операцій покладалися на Антитерористичний центр при Службі безпеки України.

При цьому завдання Антитерористичного центру з організації і проведення антитерористичних операцій у самому законі взагалі не визначалися (Про Службу безпеки України. 1992). Безумовно, зазначене вкрай негативно вплинуло на ефективність застосування військових частин і підрозділів Збройних Сил України, особливо у 2014–2015 роках.

Згідно з чинним на той час законодавством, антитерористична операція визначалася як комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності та, по суті, була крайнім заходом у боротьбі з тероризмом.

У сфері протидії тероризму Збройні Сили України відіграють особливу роль, оскільки, відповідно до Конституції України, на них покладеться оборона держави, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності. Збройні Сили України діють на підставі Закону України «Про Збройні Сили України» (Про Збройні Сили України. 1992), згідно з яким вони забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом. При цьому, їх діяльність спрямована, насамперед, на забезпечення захисту від терористичних посягань об'єктів та майна Збройних Сил України, а також зброї, боєприпасів, вибухових та отруйних речовин, що перебувають у військових частинах.

Вищенаведене лише підкреслює, що під час проведення антитерористичної операції Закони України «Про основи національної безпеки України», «Про боротьбу з тероризмом», «Про Службу безпеки України» та «Про Збройні Сили України» мало корелювали між собою, містили багато протиріч та не завжди відповідали реальній обстановці, зокрема щодо застосування військових частин і підрозділів Збройних Сил України. Все це призводило до зниження ефективності боротьби з незаконними збройними формуваннями та російськими найманцями у південно-східних районах України.

Також варто додати, що на початку антитерористичної операції загальні принципи, пріоритетні цілі, завдання та механізми захисту життєво важливих інтересів України та її громадян від зовнішніх і внутрішніх загроз визначалися Стратегією національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» у редакції Указу Прези-

дента України від 8 червня 2012 року № 389/2012 (Про Стратегію національної безпеки України. 2007). Стратегічні цілі політики національної безпеки України у середньостроковій перспективі полягали у створенні сприятливих зовнішніх і внутрішніх умов для реалізації національних інтересів України, ефективної системи забезпечення національної безпеки та зміцнення її органів. При цьому відповідно до Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 травня 2012 року «Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні», передбачалася реалізація нагальних питань організаційно-правового, інформаційно-аналітичного, кадрового забезпечення антитерористичної діяльності через удосконалення нормативно-правової бази протидії тероризму, посилення координації та взаємодії між правоохоронними та іншими державними органами, а також інформаційної підтримки антитерористичних заходів.

Однак на момент російського вторгнення у 2014 році чинне законодавство України у сфері боротьби з тероризмом було зорієнтоване лише на поодинокі терористичні акти, що здійснюються невеликими групами терористів відносно окремих об'єктів і осіб. Ця недосконалість національного законодавства дуже відчутно проявилася на початку проведення антитерористичної операції. Участь Збройних Сил України в ній, відповідно до чинних на той час нормативно-правових актів, обмежувалася лише забезпеченням захисту від терористичних посягань своїх об'єктів, зброї, боєприпасів, вибухових та отруйних речовин, що знаходяться у військових частинах або зберігаються у визначених місцях. По суті, недосконалість законодавчої бази щодо боротьби з тероризмом не давала змоги у повному обсязі координувати масштабні заходи із бойового застосування частин і підрозділів суб'єктів протидії тероризму.

Разом з цим для Збройних Сил України участь в антитерористичній операції була не зовсім притаманною функцією, реалізація якої вимагала розширення повноважень. Річ у тому, що існуюча на той час правова основа для діяльності у сфері оборони не давала змоги адекватно реагувати на агресію з боку російської федерації. Зазначене вимагало щонайменше законодавчого розширення рамок операції, зокрема у частині повноважень частин і підрозділів суб'єктів боротьби з тероризмом та військовослужбовців при виконанні поставлених завдань або запровадження воєнного стану в районі її проведення.

Також певні недоліки Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (Про правовий режим воєнного стану. 2000), у разі введення воєнного стану на всій території країни або в окремих її регіонах, могли спричинити правові та організаційні колізії. Зокрема, визначені в цьому законі засади діяльності вищих органів державної влади в умовах воєнного стану залишилися незмінними з часу його затвердження в 2000 році, а тому були зорієнтовані на чинну тоді президентсько-парламентську форму правління та не в повному обсязі відповідали викликам сучасності. Головна проблема полягала в тому, що після повернення до парламентсько-президентської форми правління новий розподіл повноважень і відповідальності між Президентом України, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів у сфері оборони, зокрема в умовах воєнного стану, законодавчо врегульовано не було. Також у законі взагалі не було визначено повноваження уряду в умовах воєнного стану.

Таким чином, нормативно-правова база, що регулювала участь військових частин та підрозділів ЗС України у антитерористичній операції на початку її проведення, істотно обмежувала їх можливості щодо адекватного і своєчасного реагування на терористичні загрози з боку незаконних збройних формувань та російських найманців на сході України. У свою чергу, це вимагало законодавчого розширення рамок антитерористичної операції або введення воєнного стану. Водночас, введення воєнного стану на території України могло негативно відобразитися на темпах і результатах боротьби з російською агресією: по-перше, відтермінувало б проведення операцій щодо знищення незаконних збройних формувань, по-друге, сприяло отриманню ними можливості нарощувати свої бойові спроможності.

Висновки. Побудована за роки незалежності система забезпечення національної безпеки України під час російської агресії виявила свою слабкість. Не підготовленими до загострення відносин із російською федерацією виявилися не лише суб'єкти забезпечення національної безпеки, а, насамперед, законодавча основа їх діяльності. Головними причинами низької ефективності системи забезпечення національної безпеки України, на наш погляд, виявилися такі:

система забезпечення національної безпеки України будувалася на основі застарілої системи радянського законодавства і досвіду функціонування у минулому столітті в умовах двополярного світу;

формальне ставлення політичного керівництва України до формування законодавчих актів; відсутність налагоджених міжвідомчих взаємозв'язків у частині, що стосується спільної діяльності у забезпеченні національної безпеки держави;

безвідповідальне ставлення до законотворчої діяльності з боку політичного керівництва України, поширення корупції;

відсутність дієвих нормативно-правових актів щодо формування і розвитку системи забезпечення національної безпеки України, зокрема, правового підґрунтя із застосування сил сектору безпеки та оборони;

налаштованість представників політичного керівництва держави на реалізацію не національних, а власних, корпоративних інтересів, що зумовило неготовність системи забезпечення національної безпеки до протидії загрози сепаратизму;

значний вплив з боку російської влади на керівництво України, що призводило до вироблення помилкових управлінських рішень із питань забезпечення національної безпеки.

Тому практично із самого початку антитерористичної операції відповідні структури проводили роботу по усуненню існуючих протиріч у нормативно-правових актах у частині, що стосується застосування Збройних Сил України в антитерористичній операції. Зокрема, у статті 1 Закону України «Про Збройні Сили України» було додано, що з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України можуть залучатися до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, організації та підтримання дій руху опору, проведення військових інформаційно-психологічних операцій, боротьби з тероризмом і піратством тощо. У статті 3 Закону України «Про оборону України» було наведено, що підготовка держави до оборони в мирний час включає, окрім іншого, й здійснення заходів з планування та підготовки руху опору. Також були внесені суттєві зміни у Закон України «Про боротьбу з тероризмом», що розширювали межі кримінальної відповідальності за здійснення терористичної діяльності та підготовку до неї.

Внесені зміни, по-перше, конкретизували завдання Збройних Сил України та інших військових формувань щодо протидії тероризму; по-друге, надавали правове підґрунтя військовим частинам і підрозділам Збройних Сил України з відсічі

російської збройної агресії, що розширювало їх можливості з протидії ворогу; по-третє, давали законну можливість задіяти усе населення Украї-

ни у русі опору агресору. Це значно підвищувало можливості держави із захисту суверенітету не тільки на відомчому, а й на національному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

- Гбур, З. В. & Кошова, С. П. (2021). Нормативно-правові засади боротьби з тероризмом в Україні. *Науковий журнал Аспекти публічного управління*. Том 9, № 1, с. 72–80.
- Дацюк, А., Садовський, В., Полтораков, О. & Марутян, Р. (2015). *Аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України*. file:///F:/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20Nashyvochnikov%20&%20Sydorov/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf [дата зверн.: 26.10.2023].
- Доронін, І. М. (2020). *Національна безпека України в інформаційну епоху: теоретико-правове дослідження*: дис. ... д. юр. наук: 12.00.01 — теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Київ, 539 с.
- Дроботов, С. А. (2020). Конституційно-правове забезпечення національної безпеки в Україні. *Journal "ScienceRise: Juridical Science"*. № 2 (12), с. 24–29. doi: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2020.210858>.
- Криштанович, М.Ф., Пушак, Я.Я., Флейчук, М.І. & Франчук, В.І. (2020). *Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення*. Львів: Сполом, 418 с.
- Магда, Є. В. (2015). *Гібридна війна: вижити і перемогти*. Х.: Віват, 304 с.
- Про запобігання проявам сепаратизму та іншим посяганням на основі національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 22.02.2014 р. № 756-VII. (2014). *Відомості Верховної Ради України*. №11. Ст. 157.
- Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим: Постанова Верховної Ради України від 15.03.2014 р. № 891-VII. (2014). *Відомості Верховної Ради України*. №14. Ст. 324.
- Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 11.03.2014 р. № 858-VII. (2014). *Відомості Верховної Ради України*. №13. Ст. 241.
- Про розформування Національної гвардії України: Закон України від 11.01.2000 р. № 1363-XIV. (2000). *Відомості Верховної Ради України*. №8. Ст. 48.
- Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. (2014). *Відомості Верховної Ради України*. №17. Ст. 594.
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: Указ Президента України від 14.04.2014 р. № 405/2014 (2014). *Відомості Верховної Ради України*.
- Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. (2003). *Відомості Верховної Ради України*. № 39. Ст. 351.
- Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. (2003). *Відомості Верховної Ради України*. № 25. Ст. 180.
- Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII (1992). *Відомості Верховної Ради України*. № 27. Ст. 382.
- Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12 1991 р. № 1934-XII (1992). *Відомості Верховної Ради України*. № 9. Ст. 108.
- Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 12.02.2007 р. № 105/2007 (2007). *Відомості Верховної Ради України*.
- Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 06.04.2000 р. № 1647-III. (2000). *Відомості Верховної Ради України*. № 28. Ст. 224.
- Фішел, Ю. М. (2023). *Московський фактор. Політика США щодо суверенної України та Кремль*. Х.: Віват, 352 с.

REFERENCES

- Doronin, I. M. (2020). *Natsionalna bezpeka Ukrainy v informatsiinu epokhu: teoretyko-pravove doslidzhennia* [National security of Ukraine in the information age: a theoretical and legal study]: dys. ... dok.

iur.nauk: 12.00.01 — teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen. Kyiv, 539 s. [in Ukrainian].

Kryshtanovych M.F., Pushak Ya.Ia., Fleichuk M.I. & Franchuk V.I. (2020). *Derzhavna polityka zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: osnovni napriamky ta osoblyvosti zdiisnennia* [State policy of ensuring national security of Ukraine: main directions and features of implementation]. Lviv: Spolom, 418 s. [in Ukrainian].

Drobotov, S. A. (2020). Konstytutsiino-pravove zabezpechennia natsionalnoi bezpeky v Ukraini [Constitutional and legal provision of national security in Ukraine]. *Journal "ScienceRise: Juridical Science"*. № 2 (12). s. 24–29. doi: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2020.210858>. [in Ukrainian].

Datsiuk, A., Sadovskyi, V., Poltorakov, O. & Marutian, R. (2015). Analiz derzhavnoi polityky u sferi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [Analysis of state policy in the sphere of national security and defense of Ukraine]. file:///F:/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20Nashyvochnikov%20&%20Sydorov/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf [Accessed: 26.10.2023]. [in Ukrainian].

Hbur, Z. V. & Koshova, S. P. (2021). Normatyvno-pravovi zasady borotby z teroryzmozom v Ukraini [Regulatory and legal principles of combating terrorism in Ukraine]. *Naukovyi zhurnal Aspekty publichnoho upravlinnia*. Tom 9, № 1, s. 72–80. [in Ukrainian].

Mahda, Ye. V. (2015). *Hibrydna viina: vyzhyty i peremohty* [Hybrid warfare: survive and win]. Kh.: Vivat, 304 s. [in Ukrainian].

Fishel, Yu. M. (2023). *Moskovskiy faktor. Polityka SShA shchodo suverennoi Ukrainy ta Kreml* [The Moscow factor. US policy regarding sovereign Ukraine and the Kremlin]. Kh.: Vivat, 352 s. [in Ukrainian].

Pro zapobihannia proiavam separatyzmu ta inshym posiahanniam na osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy [On preventing manifestations of separatism and other encroachments on the foundations of Ukraine's national security]: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 22.02.2014 r. № 756-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. №11. St. 157. [in Ukrainian].

Pro dostrokovye pryypynennia povnovazhen Verkhovnoi Rady Avtonomnoi Respubliky Krym [On early termination of the powers of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea]: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 15.03.2014 r. № 891-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 14. St. 324. [in Ukrainian].

Pro Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy do derzhav-harantiv bezpeky Ukrainy [About the Address of the Verkhovna Rada of Ukraine to the guarantor states of Ukraine's security]: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 11.03.2014 r. № 858-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. №13. St. 241. [in Ukrainian].

Pro rozformuvannia Natsionalnoi hvardii Ukrainy [About the disbandment of the National Guard of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 11.01.2000 r. № 1363-KhIV. (2000). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 8. St. 48. [in Ukrainian].

Pro Natsionalnu hvardiiu Ukrainy [About the National Guard of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.03.2014 r. № 876-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 17. St. 594. [in Ukrainian].

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 13 kvitnia 2014 roku "Pro nevidkladni zakhody shchodo podolannia terorystychnoi zahrozy i zberezhennia terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy" [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated April 13, 2014 "On urgent measures to overcome the terrorist threat and preserve the territorial integrity of Ukraine"]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.04.2014 r. № 405/2014 (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [in Ukrainian].

Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy [About the basics of national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 r. № 964-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 39. St. 351. [in Ukrainian].

Pro borotbu z teroryzmozom [About the fight against terrorism]: Zakon Ukrainy vid 20.03.2003 r. № 638-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 25. St. 180. [in Ukrainian].

Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [About the Security Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2229-XII (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 27. St. 382. [in Ukrainian].

Pro Zbroini Syly Ukrainy [About the Armed Forces of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 06.12 1991 r. № 1934-XII (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 9. St. 108. [in Ukrainian].

Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy [About the National Security Strategy of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.02.2007 r. № 105/2007 (2007). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [in Ukrainian].

Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [About the legal regime of martial law]: Zakon Ukrainy vid 06.04.2000 r. № 1647-III. (2000). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 28. St. 224. [in Ukrainian].

Oleksandr NASHYVOCHNIKOV

PhD of Historical Sciences

The National Defence University of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4197-6408>

Serhii SYDOROV

Doctor of Historical Sciences, Professor

The National Defence University of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1961-4251>

**REGULATORY PRINCIPLES FOR THE APPLICATION OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE
AT THE BEGINNING OF THE ANTI-TERRORIST OPERATION:
A HISTORICAL AND LEGAL STUDY**

In the conditions of countering russian aggression and the development of processes of transition of the use of the Armed Forces of Ukraine to NATO standards, the imperfect legal framework continues to have a negative impact on the effectiveness of the armed struggle. The growing contradictions between the situation at the front and the existing legal acts regarding the tasks of the Armed Forces of Ukraine in the field of counter-terrorism sometimes lead to fatal consequences. The study of the historical and legal aspect is updated in the context of the ongoing russian-Ukrainian armed conflict.

The methodological tools of the conducted research are general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special historical (historical-systemic, historical-typological, historical-genetic) methods. The article examines certain defects of the existing legal acts at that time regarding the use of troops (forces) in the East of Ukraine, which negatively affected the provision of national security, analyzes the main legislative documents as of 2014, and substantiates the expediency of changes in the Laws of Ukraine at the departmental and national levels.

The article examines the legal basis for the involvement of the Armed Forces of Ukraine in the fight against terrorism, in particular during the anti-terrorist operation. Currently, the issue of the imperfection of normative documents regarding the use of military units and units of the Armed Forces of Ukraine in anti-terrorist operations remains relevant. The authors carried out a thorough analysis of the legislation of Ukraine in the field of combating terrorism, listed the main legislative acts that justified the use of the Armed Forces of Ukraine at the beginning of 2014, and clarified the changes in the state legislation on increasing the effectiveness of the use of the Armed Forces of Ukraine in repelling the armed aggression of the russian federation.

Keywords: *legislation of Ukraine, rule-making, normative legal acts, Armed Forces of Ukraine, Anti-Terrorist Operation, russian aggression, occupation, terrorism.*